

Linda ja Koit Tikk: Ristitee on kolme põlve talu

Ristitee talu Hiiumaal Kassaris näeb välja nagu väike mõis, kus on palju kõrvalhooneid ja igaühe juures askeldamas inimesi. Tallis rautatakse hobust, keegi veab loomadele heinarulle, paar noort inimest seab hobuseid ratsutamiseks valmis. Siin leiab tegevust perekond Tiku kolm põlvkonda, kes peavad hobuseid, lihavesiseid ja hooldavad Kassari ümbruskonnas pärandniite.

Linda Tikk on sündinud Pärnus, hariduse saanud Tartus ja töötanud Tallinnas, kuid mõtetes otsis võimalust tagasipöördumiseks ema sünnikoju Kassarisse: „Minu ema võttis kevadel oma pambud ja tuli Ristiteele, ka minu lapsed olid temaga kogu aeg siin. Ema ütles minu kohta, et Linda on kui Kõrboja perenaine, ta otsib talule peremeest, ja niimoodi tegelikult läski: Koiduga kohtusime sugulase pulmas 1985. aasta augustis, ta oli EPA poiss. Kõik asjaolud klappisid ja 1988. aastal kolisime Hiiumaale.“

Talu algusaegadel tuli välja mõelda, kuidas suurt peret ära elatada. Alguses olid lambad ja kitsed, siis kuus mullikat, kellest varsti said lehmad. Koit käis taluliidu kaudu Soomes praktikal, mis oli suureks abiks. Kassaris hoidis sel ajal talupidamist ülal Linda koos suuremate lastega.

Pärast piimakombinaadi pankrotti sai selgeks, et Hiiumaal pole võimalik piimakarjakasvatusega tegeleda, ning niiviisi sundiski elu siinsetel poollooduslikel rohumaadel lihavesiseid kasvatama.

Koidul oli varasemast suurmajandis töötamise kogemus ja sealt tulnud veendumus, et väetamine ning taimemürkide kasutamine on ületanud mõistlikkuse piirid. „Juba enne rohepööret mõistsime, et see asi peaks ikka teistmoodi käima, ja talust sai esimene mahetalu Hiiumaal, ehkki siis ei teadnud enamik inimesi mahemajandamisest veel midagi,“ meenutab Linda.

Armastus hobuste vastu ühendab

Ristitee on samuti ratsatalu ja Linda sõnul on Koidu armastus hobuste vastu kandunud üle ka lastele: „Hobusearmastus on nagu haigus ja see justkui ühendab meid. Mina hobuse selga ei roni. Olen õnnelik, et saan elada Kassarimaal, minu asi on bürokraatia ja paberimajandusega toime tulla ning kõikvõimalikke konflikte reguleerida. Koidul on visioonid, kuidas talu arendada, ja poistega nad siis omavahel arutavad, kuidas meie ettevõtmine peaks välja nägema. Me majandame talu enamasti oma pere jõududega – kõik viis last ja nüüd ka lapselapsed saavad talutöödel rakendust. Kõik aitavad üksteist ja teevad tööd vastavalt sellele, mida keegi oskab.“

Talus on kokku umbes 300 eesti tõugu hobust ja nende kasvatamine ning karjatamine on pärandniitude taastamisel ja hoidmisel väga oluline ning hea ka sellepärast, et ohustatud hobusetõug saab siin loomulikult maastikul tugevneda ja areneda.

„Suvel on loomad kõik mere ääres ja kui oma mereranda ei jätku, saame kasutada ka teiste rannaomanike maid.

Rannakarjamaade rohi ei ole lopsakas, kuid suvel saavad loomad rannarohust kõik vajalikud mineraalained. Karjatame veiseid ja hobused sageli koos, peab ainult vaatama, et kes kellega ühele karjamaale sobib,“ selgitab perenaine.

Järjepidevus karjatamisel

Kassari rannakarjamaade looduslik seisukord on praegu väga hea ja oma osa on selles ka asjaolul, et karjatamises pole olnud väga pikki pause.

„Veel 1970ndate alguses käisid lüpsilehmad Sääretirbil ja Taguküla laidudel, mis on üks liigirikkamaid rannaniite. Loomad olid väljas kogu aeg, vaid lüpsil käisid laudas ja aeti siis ööseks jälle välja. Nii nad hoidsid seda ala teatud määral korras. Roogu sai külmematel talvedel ka katusematerjaliks lõigata.“

„Hobusearmastus on nagu haigus ja see ühendab meid. Olen õnnelik, et saan elada Kassarimaal.“

„Aga vahepeal oli looduskaitstes jälle selline põhimõte, et mitte midagi ei tohtinud teha, kõik pidi omasoodu kasvama, ühtki kadakat ei tohtinud raiuda. Siis kasvasidki niidud kinni. Kui me siia tulime, siis oli roogu kohati, aga nendel rannaaladel, kus kolhoosiajal veel karjatati, ei olnud asi kõige hullem,“ meenutab Linda.

Tema arvates tehti keskkonnapoliitikat vahepeal väga konservatiivselt: „Paljudele laidudele ja piirkondadesse ei tohtinud, kõik oli väga rangelt tõrjutud. Esimese taluseaduse aegu talunikele maad üldse mereni välja ei mõõdetud, jäeti 50-meetrine riba roo kasvamiseks, kus ei tohtinud loomad üldse käiagi.“

„Kui ei oleks olnud Aleksei Lotmanit, oleks asi väga kaua viltu vedanud. Ta oskas ilma bürokraatiata seletada, mismoodi peaks niitude hooldus käima ja miks need kooslused üldse olulised on. Siis hakkasid tulema reeglid.“

Praegu on reeglid mõistlikumaks läinud, kuid see on ikka olnud pikk ja vaevaline protsess. Kuni selleni, et käesolev aasta on esimene, kui meile ei ole ette antud tähtaegu, millal peavad tööd tehtud olema. Oluline on vaid see, et ebasobivat taimestikku ei tohi kasvada,“ sõnab Linda.

Ka inimestele tuleks mõelda

Suviti tegi perepoeg Taavet tasuta matku karjamaadele, et inimesed saaksid pärandniitude väärtustest aimu ja tutvuksid siinsete taimedega. Samuti on Kassari Haridusseltsi kaudu, kus tegutseb ka Linda, korraldatud loenguid elurikkuse teemal ja organiseeritud linnuvaatlusretki. Peretütar Triinu korraldab ratsamatku, kus huvilised saavad samuti rikkaliku niidutaimestikuga tutvust teha.

Samas arvab Linda, et kohalikke inimesi ikka justkui ei usaldata: „Kõige rohkem häirib mind see, et keskkonnapoliitikas ei ole kohta kohalikule inimesele. Ka kohalik inimene on looduse osa! Näiteks kõik kolm poega on küsinud endale kodu ehitamiseks maad meile kuuluvatel kinnistutel, aga mitte kuskile ei lubata ehitada. Ühe koha peal öeldakse, et on väärtuslik põllumaa, teisel leitakse väärtuslik kadastik... Kui noored ei saa siin oma olemist, sureb elu ju välja,“ räägib Linda.

Sellegipoolest peab ta elus suurimaks kordaminekuks seda, et lapsed on lähedal ja mõtlevad ning tegutsevad vanematega samas vaimus. Kolmekümne viie aasta jooksul on läinud täide soov, et kodu juurest paistaks jälle meri, rannakarjamaal jalutavad hobused ja on aega ka oma tehtust rõõmu ning rahuldust tunda.